ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“ – БЪЛГАРИЯ
НАУЧНИ ТРУДОВЕ, ТОМ 63, КН. 1, СБ. А, 2025 – ФИЛОЛОГИЯ,
PAISII HILENDARSKI UNIVERSITY OF PLOVDIV – BULGARIA
RESEARCH PAPERS, VOL. 63, BOOK 1, PART A, 2025 – LANGUAGES AND LITERATURE

DOI 10.69085/ntf2026a171

ФУНКЦИОНАЛНА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ПОДЧИНЕНИТЕ ИЗРЕЧЕНИЯ КЪМ НАРЕЧИЯ

Димитър Георгиев
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

A FUNCTIONAL INTERPRETATION OF SUBORDINATE CLAUSES DEPENDENT ON ADVERBS

Dimitar Georgiev
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

migeo77@gmail.com

The article discusses the systematization of a specific segment of subordinate clauses that function as extensions to adverbs. Traditionally and consistently, these have been classified as subordinate adverbial clauses; however, this study proposes an alternative interpretation – that these clauses can be viewed as attributive. The argumentation is based on the fundamental principles underlying the grammatical system of subordinate clauses, namely: the substitution of different linguistic units within the same syntactic position and the specific characteristics of the subordinating element in the main clause.

Key words: complex sentence, subordinate clause, adverb, adverbial clause, adjunct, attributive clause, substitution principle

Увод

Изложението коментира систематизацията и интерпретацията на подчинените изречения, чиято опора са наречия. В традиционните синтактични трудове тази разновидност на субординираните изречения в рамките на системата на подчинените изречения се класифицира като подчинено *обстоятелствено изречение* (вж. напр. Граматика, т. 3 1983: 349, Коева 2001: 152, Бъркалова 2017: 167).

Когато се говори за систематизация, е нужна уговорката, че класификационните модели се базират на някакви признаци и съответно

всяка класификация е в определена степен условна. В този смисъл е наложително да изясним основните параметри и критерии при оформянето на системата на подчинените изречения в съвременния български език. Считаме, че при функционалната интерпретация на подчинените изречения към наречия тези принципи не са следвани и предлагаме различна класификация на наблюдаваните изречения.

Вниманието е насочено към сложни изречения като примерите в 1[1].

1 а. *Пуснете го да отиде там, където никому не ще навреди.* (БНК)

б. *Имах нужда да ми се напомни, че хората продължават да се борят дори тогава, когато положението изглежда безнадеждно.* (БНК)

в. *Венеция ми хареса толкова, колкото очаквах, а аз очаквах много.* (БНК)

г. *Всичко беше направено така, както заповядахте.* (БНК)

д. *Втората бутилка отворих само затова, защото пропилях много от първата.* (БНК)

е. *Дрехата е направена така, че да следва тялото.* (БНК)

ж. *Брадичката ѝ се вирна толкова, че беше чудно как вижда къде върви.* (БНК)

з. *Щяха да минат няколко минути, докато се възстанови дотолкова, че да предаде съобщението.* (БНК)

и. *Той вече е стигнал дотам, че прие проклятието си.* (БНК)

Всички предложени примери представят сложни съставни и сложни смесени изречения, съдържащи главни изречения с подчиняващ елемент наречие или местоименно наречие и негов подчинен елемент, въведен с относително местоимение или подчинителен съюз *че*. Подчертаването на подчиняващите съставки и въвеждащите елементи е мое (Д.Г.) с цел да се насочи вниманието към тези двойки, които в повечето случаи са с една и съща семантика и изразяват съответно: *място* (1 а.), *време* (1 б.), *количество и степен* (1 в.), *начин* (1 г.), *причина* (1 д.). В последните четири примера (1 е., ж., з., и.) подчинените изречения са въведени с подчинителен съюз *че* и носят семантика за *последица* (Пенчев 1998, Бъркалова 2017), формулирана още като *последица и заключение* (Попов 1974, Граматика, т. 3 1983).

[1] Всички ползвани примери са ексцерпирани от Българския национален корпус (Koeva et al. 2012: Koeva, S., I. Stoyanova, S. Leseva, T. Dimitrova, R. Dekova, E. Tarpomanova. The Bulgarian National Corpus: Theory and Practice in Corpus Design – *Journal of Language Modelling*, 2012, Vol. 0, No. 1, 65 – 110.) (http://search.dcl.bas.bg/).

Подчинените изречения в състава на сложното, които са построени по описания модел (съдържащи в главното изречение наречие като задължителна опора), традиционно се класифицират като обстоятелствени (вж. изложените примери в 1., 5., 6. и тяхната класификация). От гледна точка на настоящото изследване обаче функционалната интерпретация на този тип субординирани структури не следва традиционния модел за адюнкти към глагола. Тъй като тяхната синтактична позиция е строго детерминирана от наличието на опора наречие, считаме, че те губят своята обстоятелственост и придобиват характеристиката на определителни разширения към наречието (вж. по-долу).

Система на подчинените изречения

В настоящото изследване приемаме, че класификацията на подчинените изречения е преди всичко аналитичен инструмент. Тя не се стреми да опише „вродени“ свойства на езика, а представлява външен за системата модел, чрез който организираме езиковия материал за целите на анализа.

Традиционно в българските синтактични трудове се говори за пет вида подчинени изречения – *определително, допълнително, обстоятелствено, подложно* и *сказуемноопределително* (вж. използваната литература). Въпросът, който ни вълнува, е къде да поставим в тази система подчинените изречения, които се субординират от наречия.

Водещият принцип при класификацията на различните видове подчинени изречения е принципът на субституцията, следван приблизително еднакво в различните синтактични трудове (Попов 1974: 261, Граматика, т. 3 1983: 303, Недев 1993: 124 – 128, Пенчев 1984: 108 – 109, Пенчев 1998: 103).

Доста подробно моделът на субординация е описан от П. Бъркалова, като за определяне на вида на подчиненото изречение се държи сметка за субституцията в конкретната позиция, за подчиняващата съставка в главното изречение и за връзката между главното и подчиненото изречение (Бъркалова 2017: 156 – 161).

Този модел лесно може да бъде онагледен със следните няколко примера:

2 а. *Не го води желанието* $_{PP}$ *[за отмъщение.]* (БНК) – *Не го води желанието* $_{CP}$ *[да отмъсти.]*

б. *Искам да разбера* $_{NP}$ *[истината.]* (БНК) – *Искам да разбера* $_{CP}$ *[какво се е случило.]*

в. *Щеше да е по-безопасно да се срещнем* $_{PP}$ *[извън селото.]* (БНК) – *Щеше да е по-безопасно да се срещнем* $_{CP}$ *[където се разбрахме.]*

Субституцията представлява заместване на фрази със субординирани изречения, заемащи едни и същи изреченски позиции.

Лексикалното значение на опорната дума определя синтактичната позиция и задава рамката за интерпретация на подчиненото изречение. Неговата функция зависи пряко от това към коя част на речта принадлежи самата опора. В повечето случаи тази опора е отделна лексема, но при определени структури (например при подчинените подложни и сказуемноопределителни изречения) подчиняващият елемент може да бъде сложна синтактична конструкция, а не самостойна дума (вж. Бъркалова 2017: 167 – 177).

В примерите в 2. можем да наблюдаваме редуването на фрази и изречения в една и съща позиция. В 2 а. предложната група *за отмъщение* е разширение към съществителното име *желание* и функционално се определя като *несъгласувано определение*. В същата позиция може да влезе подчинено изречение – *да отмъсти*, което съответно се тълкува като *определително*. В 2 б. съществителното *истината* заема прякообектна позиция спрямо транзитивния глагол, а косвеният въпрос *какво се е случило* заема същата синтактична функция и се определя като подчинено *допълнително*.

Примерът 2 в. илюстрира възможност за аналогична субституция на предложна фраза с подчинено изречение в адюнктна позиция, като в случая изречението *където се разбрахме* се класифицира като *подчинено обстоятелствено за място*.

Фокусът в следващите редове е насочен към простите изречения, подчинени на показателни местоимения. Изхождаме от хипотезата, че те не заемат адюнктна позиция и не са *обстоятелствени пояснения*. Следващите примери (трансформациите в 3.) предлагат възможност да наблюдаваме интерпретацията на вида на субординираните изречения при неглаголна опора.

3 а. *Кажи, че аз съм <u>когото търсите</u>!* (БНК) → *Кажи, че аз съм **този**, <u>когото търсите</u>!*

б. *Светът далеч не беше <u>какъвто го желаеше</u>.* (БНК) → *Светът далеч не беше **такъв**, <u>какъвто го желаеше</u>.*

в. *<u>Който ще става велик</u>, трябва винаги да е спокоен!* (БНК) → ***Този**, <u>който ще става велик</u>, трябва винаги да е спокоен!*

г. *Проследи отряда и открий <u>когото търсеше</u>.* (БНК) → *Проследи отряда и открий **този (човека)**, <u>когото търсеше</u>.*

д. *Господарят можеше да събаря <u>когото си поиска</u> във водата, и единствен можеше да използва тояга.* (БНК) → *Господарят можеше да събаря **този (всеки)**, <u>когото си поиска,</u> във водата и единствен можеше да използва тояга.*

е. *Ще застрелям <u>който последен хвърли оръжието си</u>.* (БНК) → *Ще застрелям **този**, <u>който последен хвърли оръжието си</u>.*

В оригиналните изречения, ексцерпирани от Българския национален корпус, подчинените изречения[2], изпълняващи функцията на свободни релативи, могат да бъдат разглеждани съответно като – *сказуемноопределително* (3 а., б.)*, подложно* (3 в.) и *допълнително* (3 г., д., е.).

Във всички случаи обаче появата на опора, изразена с показателно или друг вид местоимение, както е показано в трансформацията в 3 д., води до преосмисляне на синтактичната функция на подчиненото изречение като *определително*. В това отношение съвременните синтактични разработки са доста последователни – вж. напр. Граматика, т. 3 1983: 307, 313, Недев 1983: 186 – 187, Пенчев 1998: 119 – 120.[3]

П. Бъркалова представя подчинените определителни изречения към местоимения по следния начин:

> Местоименията могат да заместват съществителни или прилагателни. Моделът повтаря предишните два (с подчиняваща съставка съществително име и прилагателно име – бележка моя, Д.Г.), но единственото, което се регистрира след нулевата подчинителна връзка, са относителни k-думи.
>
> (Бъркалова 2017: 163)

Следователно наличието на формална опора с обобщена семантика (каквито са местоименията) променя функционалния статус на подчиненото изречение, тъй като съответната изреченска позиция в главното изречение е запълнена. Значението на тези опори, лишени от конкретна семантика, се конкретизира от подчиненото изречение, което заема синтактичната позиция на атрибут (определение) спрямо тях. По този начин подчиненото изречение се класифицира като определително, докато местоименната опора реализира съответната синтактична функция в структурата на главното изречение.

Например в 3 г. *Проследи отряда и откри <u>когото търсеше</u>.* (БНК) → *Проследи отряда и откри **този (човека)**, <u>когото търсеше</u>* в

[2] Подчертаване мое – Д.Г.

[3] Подчертаване мое – Д.Г.

оригиналния вариант субординираното изречение, въведено с относително местоимение (*когото търсеше*), заема позицията на допълнение, управлявано от глагола *откри*, но при добавянето на показателното местоимение *този* или на съществителното име *човека* позицията на пряко допълнение към глагола *откри* се запълва, а подчиненото изречение преминава в ролята на разширение към местоимението, следователно съвсем логично се тълкува като *определително*.

Считаме, че е налице единен структурен принцип, при който наличието на формална опора (независимо дали е местоименна, или адвербиална) води до прекатегоризиране на подчиненото изречение. Тъй като опората вече е запълнила съответната синтактична позиция в главното изречение, подчиненото изречение престава да функционира като пряк негов компонент и придобива статуса на атрибутивно разширение спрямо опората. Така аналогията между подчинените към местоимения и подчинените към наречия се базира на идентичния механизъм на запълване на изреченската позиция, което променя функционалната интерпретация на субординираната структура.

По-различна интерпретация на някои видове подчинени изречения предлага Св. Коева. В изследванията си авторката представя подложните и сказуемноопределителните изречения като разновидност на определителните – разширения към нулева опора, дефинирана като „неексплицирана фраза в позицията на субекта и предикатива“ (Коева 2006: 234)[4]. Същата гледна точка е застъпена и по отношение на свободните релативи, които се интерпретират като атрибутивни разширения към нулева, неизразена опора (Коева 2019: 52 – 54).

4. *Тя не е <u>такава</u>, каквато си мислиш. = Тя не е […] каквато си мислиш.* (БНК)

Мястото на подчинените изречения към наречия

В съвременната лингвистична литература подчинените изречения към наречия и местоименни наречия категорично се интерпретират като *обстоятелствени* – вж. напр. К. Попов (вж. главата за подчинени обстоятелствени изречения 1974: 292 – 309), Граматика на СБКЕ, т. III (вж. главата за подчинени обстоятелствени изречения 1983: 347 – 420),

[4] По темата вж. също Коева 2004: Коева, Св. *Типология на субектните изречения в рамките на останалите видове подчинени изречения.* // Българска реч. 2004, кн. 1, 10 – 16, Коева 2019: Коева, Св. *Отново за предикативните изречения.* // Рада и приятели. Сборник в чест на проф. д-р Радка Влахова. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2019, 157 – 166.

Й. Пенчев (вж. главата за подчинени обстоятелствени изречения 1984: 137 – 147, вж. главата за подчинени обстоятелствени изречения 1998: 128 – 138), Ив. Недев (вж. главата за подчинени обстоятелствени изречения 1993: 154 – 176), Св. Коева (2001: 151 – 153), П. Радева (2002: 124 – 125), П. Бъркалова (2017: 167).

Нека видим как някои от водещите съвременни лингвистични трудове представят *подчиненото обстоятелствено изречение* и възможността то да бъде управлявано от наречие, а не от глагол.

Обстоятелственото пояснение се разглежда като адюнкт – *незадължително* разширение към глагола, което не се селектира на базата на лексикалната семантика на конкретния глагол, както при разширенията в аргументна позиция (пряко и непряко допълнение), а „…означава обстоятелствата, качествените особености и количествената измеримост на действието (състоянието)“ (Граматика, т. 3 1983: 193). Според Академичната граматика обстоятелственото изречение е:

> Подчинено изречение, което пояснява сказуемото на главното изречение откъм време, място, начин, количество, причина, цел, условие и пр., се нарича подчинено обстоятелствено изречение.
>
> (Граматика, т. 3 1983: 374)

По подобен начин е представено обстоятелственото изречение и от Св. Коева:

> Подчинено изречение, което пояснява глагола на главното изречение като негово незадължително разширение и посочва при какви обстоятелства се извършва действието, се нарича подчинено обстоятелствено изречение.
>
> (Коева 2001: 151)

Но Коева допълва, че е възможно като обстоятелствени да бъдат тълкувани и изречения, субординирани от адвербиални съставки.

> Изречение, което се свързва с глагол или с междинно глаголно словосъчетание като негово незадължително разширение, се нарича подчинено обстоятелствено изречение.
>
> (Коева 2001: 152)

Други автори, като П. Радева, П. Бъркалова, също подчертават, че възприемат за подчинени обстоятелствени изречения, подчинявани от наречия в адюнктна позиция спрямо главното изречение.

> Освен сказуемото на главното изречение, подчинени обстоятелствени изречения могат да пояснят и негово обстоятелствено пояснение. В

> такива случаи обстоятелствената характеристика на сказуемото на главното изречение се осъществява на две степени – един път, твърде общо, в границите на самото главно изречение и втори път, вече конкретно, чрез самото подчинено изречение.
>
> (Радева 2002: 125)

> Подчинените обстоятелствени изречения могат да се подчинят на пълнозначни преходни и непреходни глаголи, както и на наречия за време, място, начин и т.н.
>
> (Бъркалова 2017: 166)

Авторите не допускат възможността тези изречения да бъдат разглеждани като *подчинени определителни* към адвербиална опора, заемаща позицията на обстоятелствено пояснение в главното изречение.

Подчинени обстоятелствени или подчинени определителни?

Изложеното дотук следва да подкрепи възможността наблюдаваните изречения да бъдат тълкувани като *определителни*.

Прилагането на формалния подход изисква да отчетем ролята на подчиняващата съставка в главното изречение. Наблюдаваната последователност в анализа се потвърждава от теста за субституция – способността на различни езикови единици да заемат една и съща синтактична позиция, което дефинира изречението именно като *определително*.

Ще ползваме примерите в 5. и 6., за да аргументираме изказаното твърдение, че подчинените относителни изречения към наречия, показани в 6., би следвало да се тълкуват като *определителни,* а не като *обстоятелствени*.

5 а. *Очевидните кратки пътища никога не водеха където исках да отида.* (БНК)
б. *Посещавах краля, когато ме пускаха при него.* (БНК)
в. *Горещината не го дразнеше колкото влагата.* (БНК)
г. *Всичко беше направено както заповядахте.* (БНК)
д. *Това време се избира, защото тогава овчарите са най-свободни.* (БНК)

6 а. *Очевидните кратки пътища никога не водеха* ***там****, където исках да отида.*
б. *Посещавах краля* ***тогава****, когато ме пускаха при него.*
в. *Горещината не го дразнеше* ***толкова****, колкото влагата.*
г. *Всичко беше направено* ***така****, както заповядахте.*

д. *Това време се избира **затова**, защото тогава овчарите са най-свободни.*

В предложените в 5. сложни съставни изречения простите подчинени изречения са свободни релативи, които функционират като обстоятелствени пояснения спрямо глагола в главното, изказани с отделни изречения и носещи различна адвербиална семантика – *място* (5 а.), *време* (5 б.), *количество и степен* (5 в.), *начин* (5 г.), *причина* (5 д.). Безспорно тези изречения би следвало да се интерпретират като *подчинени обстоятелствени*.

Разликата спрямо следващата група примери (вж. 6.) се изразява в наличието на показателни местоименни наречия или други наречия като обстоятелствени пояснения в главното изречение. Тези елементи са до голяма степен лишени от лексикална семантика, като носят общото значение за място – *там* (6 а.), време – *тогава* (6 б.), количество и степен – *толкова* (6 в.), начин – *така* (6 г.), причина – *затова* (6 д.). Субординираните изречения вече не са в позиция на обстоятелствени пояснения, тъй като тази позиция е заета от наречията в главното изречение, а семантично изясняват формалните адвербиални опори. Те запазват своята семантика за време, място, начин и т.н., но вече не се отнасят към глагола, а към друга подчиняваща съставка в позиция на обстоятелствено пояснение и би следвало да се причислят към *подчинените определителни изречения*.

Естествено, в този случай немалка роля за адвербиалното осъзнаване и функционалното класифициране на подчините изречения като *обстоятелствени* играе семантиката, която е силно повлияна от въвеждащите относителни местоимения. Но в други случаи при аналогична семантика не е проблем подчинени изречения като предложените в 7. да бъдат класифицирани като определителни. Такава класификация изглежда последователна с оглед на подчиняващата съставка, която е съществително име, и общото разбиране за обстоятелствено пояснение и съответно обстоятелствено изречение.

7 а. *Не откриха дори място, където да хвърлят котва.* (БНК)

б. *В деня, когато той падна, имаше лов.* (БНК)

Представените дотук изречения съдържат еднотипна структура – подчиняващата съставка, наречие и подчинено изречение, чието въвеждащо относително местоименно наречие е с аналогична семантика като на субординиращия елемент – *там (тук), където; тогава (винаги, сега), когато; така, както; толкова, колкото; затова, защото*. Но езикът предлага и друг изреченски модел, при който подчиняващата

съставка отново е наречие, но подчиненото изречение е въведено с помощта на съюза *че* – вж. 8.

8 а. *Наведи се напред така, че гърбът ти да образува 90-градусов ъгъл с краката!* (БНК)

б. *Ще се забавляваш толкова, че няма да имаш желание да се върнеш вкъщи.* (БНК)

в. *Усилието го бе изтощило, но не дотолкова, че да не може да продължи.* (БНК)

г. *Накрая яростта му нарасна дотам, че той отстъпи назад и зарита по вратата.* (БНК)

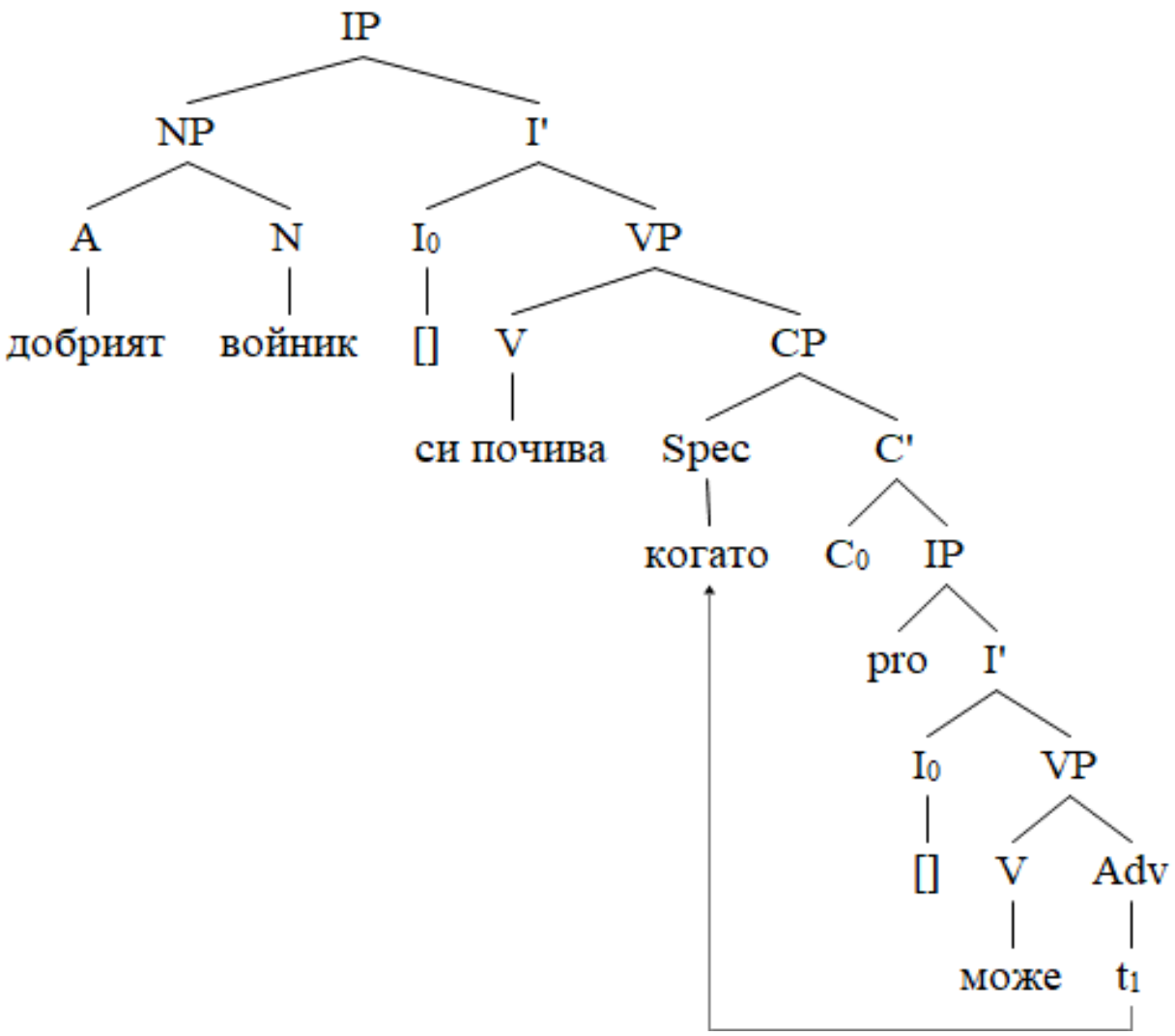
Съществената разлика в тези изречения, съотнесени с разглежданите по-горе, е, че липсва смислово съответствие между субординиращото наречие, което може да носи семантика *начин – така* (8 а.), или *количество и степен – толкова, дотолкова, дотам* (8 б., в., г.), и семантично неутралния подчинителен съюз *че*. Във всички случаи семантиката на подчиненото изречение изразява последица от изказаното в главното и както бе казано в началото, този вид изречения са разглеждани като *подчинени обстоятелствени за последица* или *подчинени обстоятелствени за последица и заключение*.[5]

Считаме, че те също могат да се тълкуват като определителни, като към тях се приложи описаният модел – наличие на обстоятелствено пояснение в главното, изразено с местоименно или друго наречие, и съюзно подчиненото изречение, което се субордира от наречието.

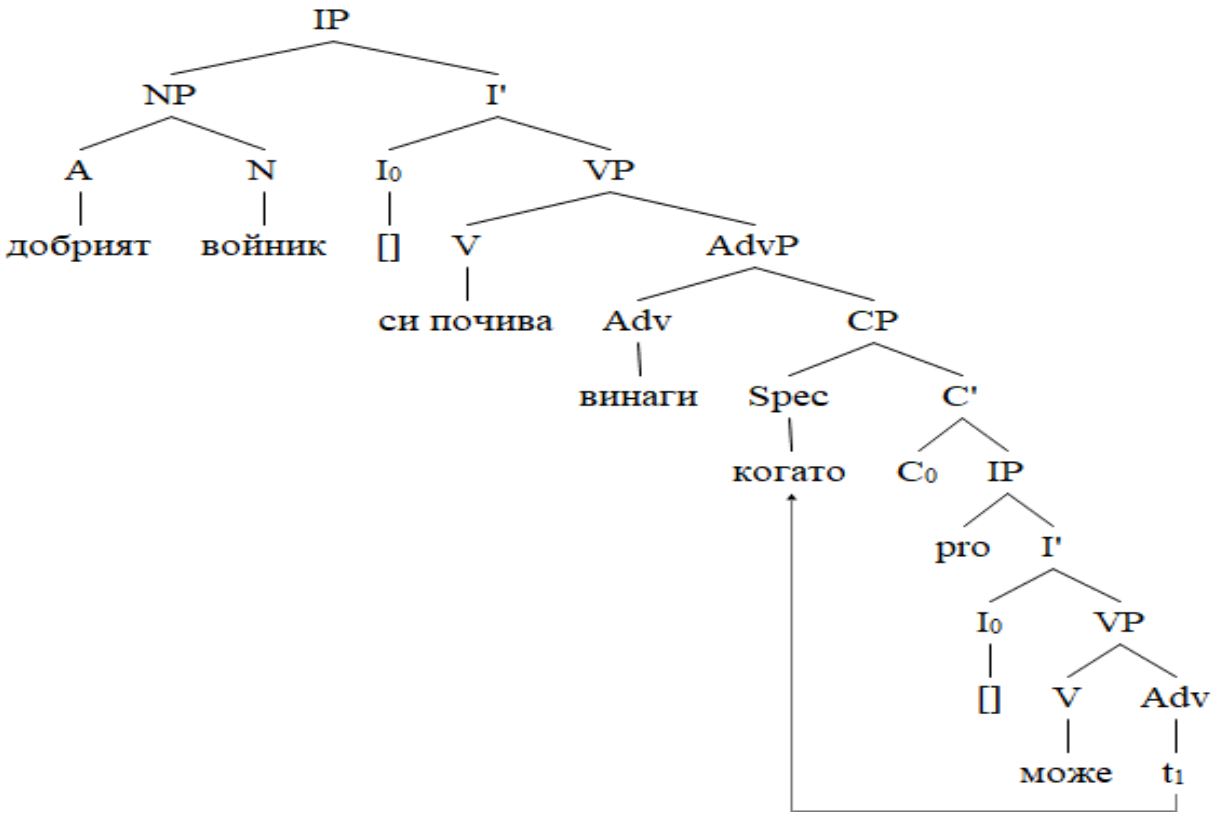
Структурата на тези сложни съставни изречения също добре илюстрира мястото на подчиненото изречение, когато негова опора в главното изречение е наречие.

Разглеждайки дървовидните синтактични структури, представени във Фиг. 1 и Фиг. 2, ясно виждаме позицията на субординираното изречение. Когато в главното изречение липсва наречие в адюнктна позиция, подчиненото (*когато може)* заема тази позиция спрямо глагола и би следвало да се класифицира като *подчинено обстоятелствено за време*. При запълване на приглаголната позиция с наречие (*винаги)* подчиненото изречение (*когато може)* става разширение към адвербиалната съставка и съответно става част от адвербиалната фраза (AdvP), което би следвало да промени неговата функционална интерпретация на *подчинено определително*.

[5] Прецизно логическо и структурно разграничаване между подчинените обстоятелствени изречения за причина, за последица и заключение предлага Анета Динева – вж. Динева 2001: 203 – 211.

Фиг. 1. Синтактично дървовидно изображение, представящо структурата на изречението *Добрият войник си почива, когато може.* (БНК)

Фиг. 2. Синтактично дървовидно изображение, представящо структурата на изречението *Добрият войник си почива винаги, когато може*. (БНК)

Заключение

Анализираните примери и изреченски модели водят към обобщение на тезата, че класифицирането на изреченията, подчинени на наречия, като *обстоятелствени* е системно непоследователно. От структурна гледна точка те функционират като определения към неглаголна опора (наречие). Адвербиалната семантика, която често подвежда към обстоятелствена интерпретация, има различен произход: при корелативните модели тя е резултат от смислово дублиране между опората и относителния елемент (напр. *там – където*, *винаги – когато, така – както*), докато при употребата на семантично неутралния съюз *че* тя се внася изцяло от подчиняващото наречие (напр. *дотолкова, че*; *така, че*). В рамките на изреченската структура обаче и в двата случая подчиненото изречение заема позицията на *определение* към опора наречие.

Литература

Бъркалова 2017: Бъркалова, П. *Българският синтаксис – познат и непознат (трето преработено и допълнено издание)*. [Barkalova, P. Balgarskiyat sintaksis – poznat i nepoznat (treto preraboteno i dopalneno izdanie).] Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2017.

Граматика, т. 3 1983: *Граматика на съвременния български книжовен език, т. 3. Синтаксис*. [Gramatika na savremenniya balgarski knizhoven ezik, t. 3. Sintaksis.] София: Издателство на БАН, 1983.

Динева 2001: Динева А. Подчинени обстоятелствени изречения за причина и за последица и заключение. [Dineva A. Podchineni obstoyatelstveni izrecheniya za prichina i za posleditsa i zaklyuchenie.] // *Съвременни лингвистични теории. Помагало по синтаксис*. съст. Коева, С. Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2001, 203 – 211.

Коева 2001: Коева, Св. Типология на подчинените изречения. [Koeva, Sv. Tipologiya na podchinenite izrecheniya.] // *Съвременни лингвистични теории. Помагало по синтаксис.* Съставител: Св. Коева. Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2001, 144 – 163.

Коева 2006: Коева, Св. Българските сказуемноопределителни изречения. [Koeva, Sv. Balgarskite skazuemnoopredelitelni izrecheniya.] // *Езиковедски изследвания в чест на 75-годишнината от рождението на ст.н.с. I ст. д.ф.н. Йордан Пенчев Пенчев.* София: издателство „Артграф“, 2006, 233 – 243.

Коева 2019: Коева, Св. Типология на рестриктивните и нерестриктивните изречения в български. [Koeva, Sv. Tipologiya na restriktivnite i nerestriktivnite izrecheniya v balgarski.] // *Български език. Приложение.* София: Институт за български език при БАН, 2019, 49 – 76.

Недев 1993: Недев, Ив. *Изречението в съвременния български книжовен език (кратък курс по български синтаксис)*. [Nedev, Iv. Izrechenieto v savremenniya balgarski knizhoven ezik (kratak kurs po balgarski sintaksis).] София: ДФ „Бряг Принт“, 1993.

Пенчев 1984: Пенчев, Й. *Строеж на българското изречение*. [Penchev, Yo. Stroezh na balgarskoto izrechenie.] София: Наука и изкуство, 1984.

Пенчев 1998: Пенчев, Й. *Синтаксис на съвременния български книжовен език.* [Penchev. Yo. Sintaksis na savremenniya balgarski knizhoven ezik.] Пловдив: ИК „Вечерник“, 1998.

Попов 1974: Попов, К. *Съвременен български език. Синтаксис (трето издание).* [Popov. K. Savremenen balgarski ezik. Sintaksis (treto izdanie).] София: Наука и изкуство, 1974.

Радева 2002: Радева, П. *Записки по синтаксис на съвременния български книжовен език. Сложно изречение.* [Radeva, P. Zapiski po sintaksis na savremenniya balgarski knizhoven ezik. Slozhno izrechenie.] В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2002.

ЕКСЦЕРПИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ

БНК: Български национален корпус (http://dcl.bas.bg/bulnc/)